

Rudas László (1885—1950)

KISS ARTUR

Hatvanöt éves volt Rudas László, amikor elragadta őt sorainkból a halál. Rudas elvtárs szocialista tevékenységének kezdete a magyar munkásmozgalom ama időszakára esik, amikor megkezdődik a szociáldemokrata párton belül a radikális balszárny kialakulása; rendkívül mozgalmas és eseményekben gazdag élete összekapcsolódik e csoport izmosodásával, forradalmasodásával, a kommunista párt egyik alkotó részévé fejlődésével, e párt győzelmeivel és átmeneti kudarcaival; élete végére megéri a második magyar proletárdiktatúra kivívását, annak a mozgalomnak hatalmas diadalát, melynek soraiban immár negyvenöt éve odaadó harcosként küzdött. Az egyszerű munkás fia már az 1900-as évek elején megtalálta az utat a munkásmozgalomhoz, majd a szociáldemokrata párt baloldali ellenzékének kimagasló képviselője lett. A Kommunisták Magyarországi Pártjának megalakulásáért vívott küzdelem harcosa és a párt alapító tagja. A kommunista „Vörös Újság” főszerkesztője, a Magyar Tanácsköztársaság egyik kiemelkedő politikai személyisége. A Tanácsköztársaság leverése után Rudas László a magyar kommunista emigráció vezető tagjai közé tartozik. A nemzetközi kommunista mozgalom kiváló teoretikusa, a marxi—lenini elmélet nagyhatású propagandistája. Hazánk felszabadítása után a Pártfőiskola igazgatója, majd a Közgazdasági Egyetem rektora, a párt eszméinek kiváló népszerűsítője, tudományos életünk szocialista szellemű átszervezésének egyik előharcosa volt Rudas László.

Amikor most, születése 75. és halála 10. évfordulóján emlékezünk Rudas elvtársra, egy cikk szűkre szabott keretein belül nem térhetünk ki e nagy életút különböző állomásaira. E helyen csupán Rudas László életművének néhány ma is aktuális vonatkozására térek ki.

I.

A dialektikus materializmus egyik — a többi filozófiától eltérő — sajátos vonása az, hogy nem csupán a tudomány egyik külön diszciplínája, hanem egyben a munkásosztály, a marxi—lenini párt szellemi fegyvere, világnézete. E filozófia a párt gyakorlati tevékenységének vezérfonala, a helyes politikai irányvonal kidolgozásának nélkülözhetetlen eszköze. „A dialektikus materializmus megértésének kulcsát . . . minden tekintetben ez elmélet *forradalmi lényegében*, a forradalmi gyakorlattal, a modern proletariátus forradalmi moz-

galmával való egységében kell keresni”¹ — írja ezzel kapcsolatban Rudas elvtárs. Ebből — legalábbis — két dolog következik. Először az, hogy a kommunista párt nem tekinti a marxista filozófia ügyével való foglalkozást kizárólag a marxista filozófusok számára szakmai feladatának. A kommunista párt e filozófia tömeghátvédje, előharcosa, zászlóvivője. A párt a dialektikus materializmus alapján kidolgozott irányvonal valóraváltója. A marxi—lenini filozófiát nemcsak e világnézet hivatásszerű művelői, hanem a párt kollektív erőfeszítései is tovább fejlesztik. Mint ismeretes a proletármozgalom vezérei, Marx, Engels, Lenin egyben a filozófia legkiválóbb művelői is voltak. Nem véletlen az sem, hogy a marxi-lenini filozófia — elsősorban annak történelmi materialista részének — alkalmazásában, megvédésében, illetve továbbfejlesztésében hatalmas — ha ugyan nem döntő — szerepet játszik a kommunista pártok kollektív erőfeszítése. Elegendő itt talán az újabb példák közül pártunk, a MSZMP elméleti tevékenységére utalni. A dialektikus materializmus sorsának alakulása ily módon nem függ többé egyedül csak a filozófiai iskolák harcának eredményeitől, a marxi—lenini filozófia ügye a milliós dolgozók tömegek ügyévé is válik.

A marxista filozófia és a párt gyakorlati tevékenysége közötti szoros kapcsolatból következnek — másrészt — az is, hogy meg kell változni a kommunista filozófus és a gyakorlati forradalmi mozgalom viszonyának. A régi filozófus szaktudóstípus szakágának a gyakorlattól távol álló teoretikusa. Kutatásai és azok eredménye csak közvetve kapcsolódnak az osztályharcokhoz. A valamely filozófiai iskolácskához tartozó szobatudós általában magát a gyakorlati élet küzdelmeitől távol is kívánja tartani. Az ezekre gyakorolt hatása épp ezért legtöbbször nem jelentős.

Egészen más a marxista filozófus viszonya magához a filozófiához, a filozófia feladataihoz, a forradalmi mozgalomhoz. „... Mindenkinél, aki a dialektikus materializmust meg akarja érteni, a marxizmus—leninizmus *egészét* kell tanulmányoznia, s ezt az elméleti tanulást azután a forradalmi proletármozgalomban való gyakorlati részvétellel kell párosítani. A materialista dialektika forradalmi elmélet és nem elvont filozófálás. A világnak nem pusztán új magyarázatát adja, mert hiszen fő feladatának a világ átalakítását tekinti.” — írja Rudas László. Rudas elvtárs ezt a tételét a dialektikus materializmus és a kommunista mozgalom elválaszthatatlanságával kapcsolatban mondta.

De mit jelent ez a követelmény azok számára, akik hivatásszerűen foglalkoznak a filozófia művelésével? Jelenti természetesen a párt mindennapi gyakorlatával való szoros kapcsolatot is. Azt, hogy nem maradnak a pusztán teoretikus szemlélődésnél, hanem kiveszik részüket a párt elveinek, politikájának valóraváltásáért folyó küzdelemből és a mindennapi gyakorlati munkából is. Ugyanakkor, miután a dialektikus materializmus művelése a párt mindennapos feladatai közé tartozik, a marxista filozófusok hivatásuk ellátásakor objektíve a forradalmi gyakorlat egyik részterületén munkálkodnak. Ez a tevékenységük azonban csak akkor jelenti és jelentheti a forradalmi mozgalomban való gyakorlati részvételt, ha a marxista filozófusok a maguk eszközeivel, képességeivel ezt a küzdelmet segítik elő. Ez azt jelenti, hogy az egyes filozófus munkásságával a párt előtt álló (közvetlen, illetve közvetett) feladatok, a tömegek problémáinak megoldását szolgálja. Olyan tudó-

¹ Rudas: A dialektikus materializmus és kommunizmus. Szikra. 1956. 172. o.

mányos feladatokat tűz maga elé, amelyek valóban előbbre viszik a forradalom, a kommunizmus ügyét. Ez, mint később is látni fogjuk, egyáltalán nem mond ellent annak, hogy a filozófia sajátos szakproblémáit kutassa és marxista módon válaszolja meg. A marxista filozófus tevékenysége csakis ilyen módon válhat és válik a forradalmi gyakorlat részévé.

Rudas elvtárs egész élete példája annak, hogy ezt a marxista filozófia sajátos jellegéből fakadó konzekvenciát mélyen megértette és teljesen magáévá tette. Rudas elvtárs mindenkor a párt egyik, az ideológia területén küzdő katonájának tekintette magát. Innen adódott tevékenységének *teljes egybeesése* a párt céljaival és feladataival.

Rudas elvtárs abban az időszakban tevékenykedett, amikor a marxizmus—leninizmus kezdett elterjedni a nemzetközi munkásmozgalmában. A magyar szociáldemokrata párt balszárnyának küzdelmében való részvétele, a harc során szerzett tapasztalatai fokról fokra vezették el Lenin igazságához. Rudas László a magyar munkásmozgalmában egyike volt azoknak, akik hazánkban eljutottak az opportunizmustól megtisztított marxizmushoz és annak továbbfejlesztéséhez, a leninizmushoz. Hazánkban, majd nemzetközi területen is fontos szerepet játszik a marxi—lenini eszméknek a munkásmozgalmában való bevitelében. A Tanácsköztársaság idején a marxizmus—leninizmus klasszikus alkotásait magyarra fordítja. A 20—30-as években kerülnek első ízben kiadásra Marx, Engels és Lenin olyan jelentős művei, mint az Őkonomiei-filozófiai kéziratok, a Német ideológia, a Természet dialektikája, a Filozófiai füzetek, a Leninszkij Szbornyikban közölt lenini eszmei hagyatékek. Rudas elvtárs nemcsak oroszánrészt vállal a marxi—lenini örökség kiadásában és szelőkörű ismertetésében, ami önmagában is igen jelentős és fontos feladat volt. Rudas László példamutatóan alkalmazza ezt a marxi—lenini örökséget, a marxizmus—leninizmus klasszikusainak állításait kiválóan felhasználva oldja meg a különböző ideológiai és elsősorban a filozófiai kérdéseket. A „Család, magántulajdon és az állam keletkezése” című engelsi műről írt munkájában — melynek egy része „Hogyan cáfolja Engelst a polgári „tudomány” címmel jelent meg, bírálja az opportunista szociáldemokrata Engels „kritikusokat”, kimutatja ellentmondásaikat, idézi félbeismeréseiket, a tudomány újabb megállapításaira támaszkodva meggyőzően bizonyítja azt, hogy az ősközösségi társadalom ténylegesen létezett, hogy az osztályok és az állam nem erőszak, a hódítás termékei, hanem az ősközösségi társadalom felbomlásának, a magántulajdon kialakulásának szükségszerű velejárói. Rudas azonban tovább is megy. Munkájának — sajnos magyarul meg nem jelent részében — foglalkozik a szociáldemokrácia újabb elméleteivel is. Rámutat arra, hogy az „integrális demokrácia” általuk hangoztatott jelszava hamis követelés, melynek célja a Szovjetunióban megvalósult proletárdemokrácia támadása. Foglalkozik azokkal a szociáldemokrata és trockista elméletekkel, amelyek a Szovjetunióban megvalósult proletárdiktatúrát valamiféle elfajulásnak, bonapartista uralomnak igyekeznek feltüntetni és a valószínű tények elemzésével bizonyítja, hogy ez a proletárdiktatúra az egyetlen tényleges proletárhatalom. Rudasnak ez az alkotása kiváló érveket ad a jelen ideológiai harcaiban ma is, és amikor a burzsoázia, a revizionizmus e régi opportunista tételek felújításával is támad a szocializmus rendszere ellen.

Rudas elvtárs azt tervezte, összefoglaló munkában fogja kifejteni a marxista filozófia fő kérdéseit. Ez a terv — halála miatt — csak részben, a „Materialista világnézet” című könyv megjelenésével valósult meg. A „Mate-

rialista világnézet” egyike a marxista filozófia népszerű és ugyanakkor magasszínvonalú kifejtésére irányuló legsikeresebb kísérleteknek. Rudas nagy filozófiatörténeti és természettudományos anyag ismeretében és felhasználásával világítja meg a dialektikus materializmus egyes alapvető kérdéseit. Meggyőzően bizonyítja, hogy mennyire alátámasztják a tudomány új felfedezései a marxista filozófia álláspontját. A „Materialista világnézet” persze nem mentes egyes részleges hibáktól. Így a műben foglalt természettudományos anyag nem mindenütt korszerű. Elegendő itt rámutatni például az éter fogalommal kapcsolatos hibás állásfoglalására. Mégis Rudas László munkája hézagpótló jelentőségű alkotás volt. Könyve 1947-ben jelent meg, akkor amikor a marxizmus klasszikusainak filozófiai művei még nem voltak lefordítva és így nem álltak rendelkezésre az irántuk érdeklődők széles köre számára. Ez volt akkor az egyetlen mű, amely színvonalasan, érvelően, közérthetően a hazai problémákra reagálva széles tömegekkel ismertette világnézetünket. Hasonló erényei vannak a „Marxizmus és a természettudomány” című tanulmánynak is, amely a materialista dialektika rendszeres kifejtésének előmunkálataként is felfogható.

Sokat tett Rudas elvtárs a marxista filozófia és a természettudományok szoros kapcsolatának megteremtéséért. E helyütt nem tudománypolitikai tevékenységéről — a Magyar Tudományos Akadémia szocialista átszervezésében játszott szerepéről —, hanem eszmei hatásáról kívánunk szólni. Rudas László egyike volt azoknak a magyar marxista gondolkodóknak, akik a mai, s különösen a szovjet tudomány eredményeinek hazánkban való elterjesztéséért és marxista értelmezéséért a legtöbbet tettek. Olyan művei, mint „A mechanika és a dialektika néhány alapfogalmáról”, „A dialektikus materializmus és kommunizmus”, „A materialista világnézet”, „A marxizmus és a természettudomány”, a pavlovi életműről írt tanulmánya, írójuk alapos tárgyismeretéről tanuskodnak és egyben annak nagyszerű példáját mutatják, hogy hogyan kell a modern természettudomány vívmányait filozófiailag általánosítani és a természettudomány fejlődése által felvetett világnézeti problémákat megoldani. E művek ezzel jelentősen segítették a hazánkban akkor még többségében az idealizmus eszmei fogságában levő természettudósokat abban, hogy a dialektikus materialista világszemlélethez eljussanak. Rudas László tevékenysége ily módon fontos lépés volt a természettudósok és a marxista filozófusok közötti szoros kapcsolat szükségességéről szóló lenini útmutatás valóra váltása érdekében.

A marxizmus—leninizmus elterjedése a nemzetközi munkásmozgalomban szorosan összekapcsolódott a vele szemben álló nézetek elleni harccal. Rudas László ennek a harcnak élvonalában állott. Művei jelentős része vita-irat, melyben mindenkor az adott időszakban a kommunista mozgalomra legveszélyesebb, legkárosabb ellenséges nézetekre méri a csapásokat. A Tanácsköztársaság után újjászerveződő magyar, de nemzetközi kommunista mozgalom eszmei tisztaságát is védelmezi az SZKP/b/ KB mellett működő Kommunista Akadémia Értesítőjében, az 1924—25-ben megjelent cikksorozatában. Ebben Lukács György „Történelem és osztályöntudat” című munkájában levő idealista és korszerű ösztönösség-elméletet megfogalmazó nézetekkel szemben veszi fel a harcot. Rudas elvtárs bírálata feltárja Lukács érvelésének hibás, ellentmondásos és idealista voltát. Megcáfolja Lukács ama felfogását, amely Engels állítólagos következtetlenségét hangoztatva, elveti a marxista dialektika általános érvényűségét és objektivitását. Kimutatja, hogy Lukács

mitizálja a reális társadalmi alapjától elszakított proletáröntudatot, és azt tartja, hogy maga a tudat és a tudat körül folyó harc elegendő ahhoz, hogy a proletariátus felszabadulhasson. Rudas elvtárs megbírálja azokat a kísérleteket is, amelyek a társadalom objektív törvényszerűségei vizsgálata helyébe a Weberi „viszonyításelméletet” kívánják állítani, s amelyek a történelmi materializmusban összefoglalt általános társadalmi törvényszerűségeket csak a kapitalizmus időszakára korlátozzák. Rudas polémiája során határozottan védelmezi a materializmust, a történelmi materializmust, a társadalom objektív törvényszerűségei alapján nyugvó szocialista tudatos cselekvést Lukács idealista és misztikus „ortodox—marxizmusa” ellenében. Bebizonyítja, hogy Lukács álláspontja csupán szóban marxista — valóságban pedig a marxizmus revízióját jelenti. E tanulmányokban Rudas rendkívül meggyőzően és hatásosan bírálja Lukács György később is megnyilvánuló hibás nézeteinek kiindulási pontjait. Rudas elvtársnak e kiváló munkája ma is érdeklődésre tarthat számot.

A buharini mechanisztikus idealista nézetekkel száll szembe 1930-ban „A mechanika és a dialektika alapfogalmáról” című tanulmányában.

Fontos helyet tölt be Rudas életművében a két világháború közt nagy szerepet játszott szociáldemokrata ideológia elleni harc. Nagyszámú tanulmányaiban és vitairataiban a dialektikus és történelmi materializmus fontos kérdéseit tárgyalva, az osztályok és az állam kialakulásáról és elhalásáról, a polgári demokráciáról, a proletárdiktatúráról szóló marxi—lenini tanításokat védelmezi Rudas László. „A dialektikus materializmus és a szociáldemokrácia” c. 1934-ben megjelent tanulmányában pedig sokoldalúan és mélyrehatóan bizonyítja azt, hogy a jelenkori szociáldemokrácia elméletei immár a hegeli dialektika meghamisításához és forradalmi lényegének tagadásához, valamint a legszélsőségesebb szubjektivizmushoz jutottak el. Alig van azonban Rudasnak olyan műve, ahol ne leplezné le és bírálná újra és újra a jobboldali szociáldemokrácia osztályárulását, a marxista elméletet cserbenhagyó álláspontjait. E bírálatának igazságtartalmán nem változtat az sem, hogy egyes helyeken — a nemzetközi kommunista mozgalomban kialakult téves értékelés hatására — a szociáldemokráciáról, mint politikai áramlatról túlzó és hibás értékelést ad. A felszabadulás után Rudas elvtárs tovább folytatja harcát a marxi—lenini elmélet tisztaságának megvédéséért, következetesen küzdött a burzsoá ideológia, a reformizmus különböző megnyilvánulásaival, amivel jelentősen hozzájárult a párt ideológiai harcának sikereihez.

Rudas különböző írásaiban az eszménk, a párt ügye melletti határozott kiállás az ellenséges nézetek meggyőző és megsemmisítő bírálatával, a maró gúnnyal párosult. Akadtak olyanok, akik szerint Rudas fellépéseiben az utóbbi elem dominál. Mi sem áll távolabb Rudas harci módszereitől. Ő volt az, aki nemegyszer hívta fel a figyelmet arra, hogy a marxizmus ellenfelei elleni harcot nem szabad félvállról venni: „Ellenfeleink nem dilettánsok a filozófia területén, hanem a legújabb logika és ismeretelmélet minden eszközével felfegyverzett szakemberek, akik alapos ismeretekkel rendelkeznek. Szofizmáikat nem olyan könnyű leleplezni” — figyelmeztet Rudas elvtárs.² Az ellenséges nézetek elleni harcot nem szabad szitok-átok hadjárattal elintézettnek venni, írja egy másik helyen. Így az idealizmus elleni harcról szólva megismétli a lenini útmutatást: nem szabad az idealizmus jelen fajtáit sommásan elintézni. „Reakciós jelle-

² Vesztnyik Kommunyisztjicseszkoj Akagyemii. 1924. 8. köt. 282. o.

gük feltárása és hangsúlyozása mellett természetesen szükséges ki is „javítani”, „helyesbíteni” őket.³ A maga munkáiban Rudas példáját nyújtja a marxizmus ellenfeleivel vívott küzdelemnek. A megbírálandó nézeteket nem véletlenszerűen kiragadott idézetek alapján, hanem mint koncepciót jellemzi. Kímutatja a hibás nézetek gyökerét, eredetét, a valósággal, a marxi—lenini elmélettel való összeférhetetlenségét, feltárja gondolatmenetük ellentmondásait, alkotóan válaszol a vita során felmerült vitás kérdésekre, egyszóval bírálata a marxi—lenini bírálat klasszikus példáit követi.

A Rudas elvtárs által tárgyalt témák sokfélesége, a problémák felvetésének és megoldásának módja mutatja: a párt, a nép forradalmi harcát segítheti mindenfajta mégoly elvont kérdés mélyreható feldolgozása, ha az a valóban forradalmi harc homlokterében álló, a kommunizmus, a szocializmus előrehaladását nem esetleges vonatkozásában érintő probléma megoldására irányul vagy azt segíti elő.

Igen nagy jelentőségű volt Rudas elvtársnak a marxista filozófia és ideológiánk más ágának tömeges elterjesztésére irányuló tevékenysége. Elméletünk népszerűsítését, a széles tömegek közé juttatását Rudas elvtárs — helyesen — az egyik legfontosabb feladatnak tekintette. Éppen ezért mindenkor elítélte a tudományok terén megnyilvánuló arisztokratizmust. Egy helyütt például, bírálva a filozófiai terminológia mesterkelt és erőszakolt alkalmazását, amely a filozófiai terminológiát tolvajnyelvűvé változtatja, Rudas leszögezi: „Minden kommunista forradalmi kötelessége, hogy támogassa a tudomány és a gyakorlat egyesítését *a forma terén is*, minden módon elősegítse a tömegek és a tudomány közeledését. Ehhez azonban nemcsak az szükséges, hogy emeljük a tömegek kulturális színvonalát és közelebb vigyük őket a tudományhoz . . . hanem az is lényeges, hogy maga a tudomány is közelebb menjen a tömegekhez. Magától értetődik, hogy ennek egyik legfontosabb eszköze a nyelv egyszerűsítése, demokratizálódása.”⁴ Rudas a marxista forradalmi mozgalomba lépésétől kezdve egész élete során világnézetünk kiváló terjesztője is volt. Hazánk felszabadulása után filozófusaink között ő volt az, aki eszméink propagálása során a legszélesebb tömegekhez jutott el. Nemcsak a fővárosban; vidéken is alig volt jelentősebb hely, ahol meg ne fordult volna. A hallgatók tízezrei ismerték meg előadásain és brosúráin keresztül a kommunista világnézet különböző kérdéseit. Nehéz túlbecsülni Rudas elvtárs e tevékenységének jelentőségét. A marxizmus igéjének ez a magvetése ezreket és tízezreket győzött meg és hozott át a kommunista párt oldalára.

Rudas elvtárs eszméink nagyszerű ismertetője volt. A magas eszmei színvonal és elviség párosult nála a kifejtés közérthetőségével. Fellépései nemcsak a gondolatok önálló kifejezésével és tudományosságuknál fogva, hanem vas logikájukkal, szípkázó szellemességükkel is lenyűgöztek mindenkit. Hallgatói, tanítványai számára felejthetetlen marad Rudas — az előadó, a marxizmus propagandistája.

Rudas elvtársnak a forradalmi gyakorlattal való szoros kapcsolata kifejeződött abban is, hogy nem maradt a csupán teoretikus állásfoglalásnál.

Rudas László mindig azt csinálta, amit a párt ügyének előrevitele érdekében az adott körülmények között tenni kellett. Lenin „Állam és forradalom” c. művét fordítja magyarra 1919-ben. Ez volt Lenin első műve, amely magyar

³ Rudas L.: A materialista világnézet. Szikra. 1947. 39. o.

⁴ Vesznyik Komuniztyicseszkoj Akagyemii. 1924. 8. köt.

nyelven megjelent. Szerkeszti a Kommunista Párt lapját a „Vörös Újság”-ot. Forradalmi szervezőmunkát végez a Szovjetunióban. A kommunista mozgalom nemzetközi pártiskolájának, a Lenin Iskolának helyettes igazgatója. Az „Unter den Bannen des Marxismus” egyik szerkesztője. Lektori tevékenységet fejt ki: a marxi—engelsi hagyaték kiadásán dolgozik. A második világháború éveiben a harcoló szovjet hadsereg számára orosz—német, orosz—magyar szótárakat állít össze. A fogolytáborokban nevel, partizáncsoportokat segít szervezni. A moszkvai magyar rádió adásaiban részt vesz és segíti oszlatni a fasizmus kódét a Horthy-rendszer uralma alatt nyögő magyar tömegek tudatában. A felszabadulás után aktívan kiveszi részét a pártoktatás megszervezésében. Majd a párt a közgazdasági egyetemre küldi azzal a feladattal, hogy azt marxista intézménnyé szervezze át. Tevékenyen kiveszi részét a Magyar Tudományos Akadémia szocialista szellemű átalakításában.

Rudas László ideológiai, propagandista és szervezői tevékenysége jelentősen segítette a kommunista mozgalom fejlődését és ezen belül a marxi—lenini világnézet előretörését és győzelmét hazánkban.

II.

A polgári filozófia és nyomában a revizionizmus valamiféle ellentmondást vél felfedezni a marxista filozófiának és a filozófusnak a párttal való szoros kapcsolata és a filozófus önálló gondolkodása, eredetisége és alkotó tevékenysége között. „Vagy a pártot szolgálja a filozófus, és akkor nem lehet önálló véleménye és problémamegoldása, vagy pedig szabad és önálló gondolkodó, de ebben az esetben szembekerül a párt fegyelmével, tevékenységével” — hirdetik a burzsoá és revizionista ideológusok.

Ez az ellentmondás kiagyalt és hamis. A valóságban sohasem volt az osztályoktól, pártoktól független filozófia. Ennek ellenére voltak a múltban is, és a jelenben is vannak önállóan gondolkodó filozófusok. A marxizmus klasszikusai pedig, akik a forradalmi munkásmozgalom vezetőiként legteljesebben alárendelték tevékenységüket a pártnak, a filozófiatörténet legnagyobb gondolkodói is voltak.

A marxista filozófia pártot szolgáló jellege nem szünteti meg a filozófiatudomány viszonylagos önállóságát.

A marxi—lenini filozófia a pártot, a munkásosztályt szolgálja. Ez létének, tevékenységének elsődleges értelme. De a pártot szolgálni nemcsak azt jelenti, hogy a párt programját, politikáját megindokolják.

A dogmatizmus a filozófia feladatát prakticista szempontból kiindulva határozza meg. A filozófiát a mindenkori irányvonalnak a klasszikusokból vett idézetek alapján történő indokolására és igazolására korlátozza. Ez, ha formálisan nem is, de lényegében véve a filozófiatudomány viszonylagos önállóságának tagadását jelenti. Következménye a filozófiai tematika leszűkülése, az, hogy a világnézeti front fontos területeit elhanyagolják és, hogy a filozófia, mint tudomány fejlődése megakad. Mert nem elegendő az, ha a filozófia csak arra szorítkozik, hogy a párt programját és politikáját, ha mégoly alaposan is, magyarázza. Arra is szükség van, hogy a filozófiatudomány tovább menjen: a maga sajátos eszközeivel kutassa és általánosítsa a valóságot. Önmaga is önállóan tárjon fel problémákat, nyújtson a pártnak segítséget megoldásukban. A marxista filozófia és a párt viszonya nem egyoldalú. Nemcsak

az, hogy a párt kidolgozza a kérdéseket és a filozófia magyarázza őket. Itt kölcsönhatás van, melyben a marxi filozófia is betölthet kezdeményező szerepet.

Másrészt, a filozófiának, így világnézetünknek is megvan és megmarad a maga viszonylag önálló területe és problematikája, sajátos kérdésfeltevései. Az e területen levő feladatok megoldásához nem elegendő az, ha a marxi filozófia a valóság egyes — a párt tevékenységének körébe eső — mégoly nagy területein levő problémákat megoldja. Szükség van a kimondottan filozófiai jellegű diszciplínák területén végzett mélyreható kutatómunkára. Világnézetünk nem töltheti be igazán szerepét, ha a speciális filozófiai kérdések marxista—leninista megoldását elhanyagolja és így a világnézeti harc e sajátos területét a nem marxista interpretációknak engedi át.

A revizionizmus a filozófia és a pártpolitika kölcsönös viszonyában a filozófiatudomány önállóságát, a pártpolitikától való függetlenséget hangsúlyozza, vagy pedig — hallgatólag — ezt valósítja meg. Lukács György és egyes tanítványai szerint a párt előtt álló ideológiai feladatokkal való foglalkozás elkerülhetetlenül leszűkíti a filozófiai tematikát, elsekélyesíti a filozófiai tevékenységet. A revizionizmus e programja — ma már láthatjuk — nem mindig hangsúlyozott opposzió volt a párt szocializmust építő politikájával szemben. Nem véletlen, hogy — 1956-ban — amikor az akkori helyzetben lehetőség nyílt a revizionista politikáért való harcra, Lukács és egyes tanítványai — tekintet nélkül a politika állítólagos korlátozó tendenciáira — teljes mellet vetették bele magukat a politikai kérdések elemzésébe. A párt és a filozófia kapcsolatának revizionista felfogása nemcsak a párt politikájával, hanem a marxista filozófiával szembeni fellépést is jelenti. Ha a revizionisták programja valóra válna, a marxi filozófia elvesztené éltető táptalaját — a gyakorlati élet tényeivel, a tömegek, a párt harcával való kapcsolatát. A marxi filozófia világot formáló erőből a tömegektől elszakadt és emiatt hatástalan szűk szektává, a sok filozófiai iskolácska közötti egyik jelentéktelen iskolácska színvonalára süllyedne vissza.

Hazug és káros az a revizionista felfogás is, amely a filozófiának párttól való függetlenségében látja a filozófiai kutatás önálló és eredeti probléma megoldásának zálogát. A párt, a nép ügyének szolgálata egyáltalán nem zárja ki azt, hogy az egyes filozófusok eredetien léphessenek fel. Sőt, a feladatot éppenséggel akkor oldhatják meg sikeresen, ha nem dogmatikusan, hanem alkotóan, önállóan fejtik ki és alkalmazzák a marxi—lenini világnézetet. Ezt láthatjuk a marxizmus—leninizmus klasszikusainak példáján is.

De miben is nyilvánul meg a marxista filozófusok önálló fellépése? Természetesen, egyáltalán nem abban a dogmatizmusra jellemző „önállóságban”, hogy a megjelent párthatározatokhoz „önállóan” keressék ki a klasszikusok idézeteit, vagy pedig a klasszikus idézetekhez „önálló” kommentárokat írjanak. Nem is az „önállóságnak” különösen a revizionizmusra jellemző megnyilvánulásában, mely igazi jellegének álcázására elfogadják ugyan a szocializmus eszméjét, mint távoli stratégiai célt, de ugyanakkor „önállóságon” az állítólag mindentől és mindenkitől független állásfoglalást érti. A revizionizmus a „filozófia magas szempontjai” alapján — mint valami állítólag „független” bíró — ítéli meg és ítéli el a párt gyakorlati tevékenységét. Az ilyen fellépés ugyan a párt tevékenységétől önálló, de egyáltalán nem független az osztályok harcától: éppen a kommunizmus ellenségeinek malmára hajtja a vizet.

A marxista filozófusok gondolkodásának, tevékenységének önálló jellege elsősorban a különböző problémák alkotó megoldásában jut kifejezésre. A marxista filozófusok a marxizmus—leninizmus elméletében ehhez felbecsülhetetlen értékű fegyvert, elméletet és módszert kaptak. Ha valóban kommunista ideológusok, akkor ennek az elméletnek birtokában, ennek alkalmazásával oldják meg a problémákat. Ugyanakkor ügyelnek arra is, hogy a marxi—lenini elveket ne tekintsék egyszer s mindenkorra kinyilatkoztatott dogmának és ne áldozzák fel a marxizmus élő szellemét a marxizmus betűinek.

Rudas László elvtárs ilyen értelemben volt önálló és eredeti gondolkodó.

Rudas elvtárs, mint mondtuk, a marxi—lenini elmélet hű követője, tudósa, propagandistája, védelmezője volt. Ugyanakkor az elméletet sohasem tekintette dogmának. Egy helyen, Lenin Válogatott Művei II. kötetéről szóló recenziójában, Rudas a marxi—lenini elmélet elsajátításának jelentőségéről ír. Ugyanakkor hozzáteszi: „Persze ez az útmutatás csak a módszert mutatja meg, amely a célhoz vezet és nem ad sablont, amelyet sajátos problémáinkra egyszerűen rá lehetne húzni.” És elméleti tevékenységében következetesen ezt az elvet érvényesítette. Rudas elvtárs nem tartozott azok közé az ideológusok közé, akik a marxizmus tételeinek pusztá ismétlésére, kombinálására szorítkoznak. Mindenkor arra törekedett, hogy önállóan, az adott kérdés vonatkozásainak megfelelően, újszerűen fejtse ki a marxizmus elveit. Ugyanakkor minden esetben a marxizmus—leninizmus elvei alapján, az elmélet szellemét, módszerét alkalmazva oldotta meg a marxizmus klasszikusai által nem tárgyalt különböző kérdéseket.

Rudas nem riadt vissza attól, hogy a problémákat élesen vesse fel, vagy hogy az ideológiai ellenfél által érintett „kényes” kérdésekre feleletet adjon. A marxizmus—leninizmus szellemében válaszolt a problémák új, a klasszikusok által nem érintett aspektusára, amely az ideológiai harc során tárult fel. Az 1930-as években pl. a jobboldali szociáldemokrata ideológusok, a nemrégiben megjelentetett marxi Ökonómiai-filozófiai kéziratok egyik nem eléggé világos kitételére támaszkodva megpróbálták az ifjú Marxot szintiszta idealistaként vagy legalábbis harmadik utaként ábrázolni és szembefordítani az érett Marxszal. Rudas meggyőzően cáfolja ezt a kísérletet. Leleplezi azt a fogást, miszerint éppen a kéziratok jelentenek Marx fejlődésében a csúcspontot, és ettől kezdve Marx és Engels állítólag hátrafelé haladt volna. Utána alapos elemzéssel meggyőzően bizonyítja be, hogy Marx a nem egészen világos feuerbach-i terminológiába burkolva valójában már önálló, mind az idealizmussal, mind a régi szemlélődő materializmussal szembeni dialektikus materialista felfogással jelentkezik. Az tagadhatatlan, hogy az „igazi materializmus” marxi fogalma pontatlan, hiszen a régi materializmus is „igazi” volt. De éppúgy kétségtelen, hogy ez a fogalom egyedül csak azt jelzi, azt tükrözi vissza — állapítja meg Rudas —, hogy Marx saját materialista álláspontja jellemzésére (amit Rudas bőségesen dokumentál) a kéziratok megírása idején még nem alkotta meg a dialektikus materializmus fogalmát. A revizionisták ma is Marx e korai, még nem teljesen következetesen „marxista” művének meghamisításával kísérik meg az ifjú és az érett Marx szembeállítását. Így Rudas e kritikája — éppúgy mint más megállapításai — ma is rendkívül aktuálisak.

Mint minden igazi alkotó gondolkodó, Rudas László kérlelhetetlen ellen-sége volt a dogmatizmusnak, a betűragásnak. Nemcsak elméleti tevékenységében, hanem mint kiváló pedagógus, oktatói munkája során is megkövetelte

tanítványaitól az elmélethez való önálló, gondolkodó állásfoglalást. Nevetségessé tudta tenni és kigúnyolta az elméleti tételek pusztá idézgetését, a formális betanulást, a kiagyalt problémákon való rágódást, az öncélú, üres okoskodást, az élettől való elszakadást. Rudas igyekezett ránevelni tanítványait a problémák önálló felismerésére és megoldására. Örömmel üdvözölte az önálló és tartalmas gondolkodás legkisebb jelét is. Kiállt védelmében a dogmatikusan gondolkodókkal szemben még akkor is, ha az önálló gondolat megfogalmazása nem volt kifogástalan.

A marxista filozófus önálló problémamegoldása többek közt abban is kifejezésre jut, hogy a kidolgozandó elméleti feladatokat helyesen választja meg. Nyilvánvaló, hogy a filozófia pártirányítása nem jelentheti és nem is jelenti azt, hogy a párt minden egyes esetben meghatározza: milyen konkrét kérdésekkel kell a filozófiának foglalkoznia. Fellelni mi az, ami valóban fontos, valóban szükséges az ügy számára, ami nemcsak a filozófus szubjektív elképzelése szerint, hanem objektíve is előreviszi a forradalmi mozgalom ügyét, igen nehéz feladat. Itt egyrészt a szűk praktícizmus Scyllája és a filozófus szubjektivista öncélúságának Charybdise között kell megtalálni a helyes utat. Rudas László éppen a párttal, a gyakorlati mozgalommal való szoros kapcsolata miatt tudta mindenkor önállóan s ugyanakkor helyesen kiválasztani a megoldandó feladatokat. Vitairatai a marxi—lenini elméletnek az adott körülmények közt legveszélyesebb ellenfelei és ellenségei ellen irányultak. Cikkeiben, tanulmányaiban és beszédeiben az élet által felvetett fontos kérdésekkel foglalkozott. És, mert a tényleges problémákra válaszolt, tudott Rudas elvtárs több, mint 30 évig a marxista ideológiai élet élvonalában maradni.

Nem lehet beszélni Rudas Lászlóról anélkül, hogy meg ne emlékezzünk a reá jellemző sajátos egyéni hangról is.

A dogmatizmus egyik negatív következménye volt a filozófia és általában az elmélet tárgyalási módjának elszürkülése, az ideológus egyéniségének teljes eltűnése a szárazon kifejtett és ismételtetett elméleti tételek mögött. A már megoldott problémák és a válaszok sztereotip ismételtetése nemcsak az elméletet szegényíti el, kárhóztatja üres járatra és megfosztja ezzel a pártot iránytűjétől. Az elméletet érdekesség nélkülivé teszi, megfosztja vonzóerejétől is. A dogmatikus szürkeség és egyhangúság azonban mélyesen idegen a marxi—lenini elmélettől. Klasszikusaink akármelyik alkotását tekintjük is, mindenütt átüt a filozófus személyisége. Marx, Engels, Lenin nemcsak nagy és önálló gondolkodók, hanem szubjektíven érző, szenvedélyesen vitázó nagy egyéniségek.

Rudas ebben a vonatkozásban is igyekszik követni mestereit. A tudományos megalapozottság és következetesség, a vaslogika nála párosult a szenvedélyességgel, a problémák sajátos egyéni megoldásával. Rudas László nemcsak az igaz marxi—lenini tételek objektív ismertetője, védelmezője és továbbfejlesztője, hanem mély meggyőződéstől, szenvedélytől fűtött harcosa is. Rudas elvtárs annyira tudott azonosulni a párttal, a néppel, hogy a párt gondjait, problémáit a saját egyéni ügyének, a párt, a nép ellenségeit saját egyéni ellenségeinek tekintette. Innen hangjának szenvedélyessége, problémakifejtésének szubjektivitása. Rudas elvtárs e vonása kétségtelenül megragadja és lebilincseli mai olvasóit, csakúgy, mint életében hallgatóit.

Rudas tevékenysége barátai elismerését és ellenfelei gyűlöletét válthatta és váltotta ki. De vitathatatlan volt az, hogy mindenkinek — a barátnak, mint kiváló harcostársal, az ellenfélnek pedig, mint jelentős és veszélyes ellenfél-

lel — számolnia kellett vele. Rudas László, a filozófus egész életműve cáfolata annak a burzsoá és revizionista rágalomnak, mely szerint a párt ügyének védelme és szolgálata elszűrkiti, önállótlaná és érdekesség nélkülivé teszi a filozófiai munkát és a marxista filozófust. Meggyőző bizonyítékul szolgál arra, hogy éppen a párt, a nép ügyének szolgálata teszi teljessé, maradandóvá és ténylegesen értékké az ideológus tevékenységét.

III.

A mai filozófiában alapjában véve kétféle filozófustípus található. Az egyik folytatja a régifajta hivatásos szakfilozófusok hagyományát s csak a filozófia valamely szűk részletproblémájának specialistájává lesz. Elméleti tevékenysége, de érdeklődése is kizárólag valamely egészen szűk szakprobléma aprólékos kidolgozására irányul. Eredményei ezért csupán néhány szakember érdeklődésére tarthatnak számot. Az ilyen élettől elszakadt, polgári típusú szobatudós a végtelenségig felaprózott társadalmi munkamegosztás terméke, kifejezője és áldozata.

Ez az attitűd még inkább megbosszulja magát, ha valaki marxista filozófusként lép fel. A régi szaktudósi hagyomány követése itt nemcsak a tematika leszűkítésében érezteti hatását, hanem a problémák kidolgozásának módjában is. Az ilyen polgári típusú szaktudós objektivista, mert nézeteivel senkit sem akar megsérteni és ugyanakkor mindenkit meg szeretne nyerni. Azonban az objektivista elméleti tevékenység eredménye messze elmarad a várakozástól: még e tevékenység tényleges eredményei sem gyakorolnak jelentősebb hatást a polgári szaktudósok körében, mivel sokan közülük nem az adott probléma kidolgozatlansága miatt, hanem elsősorban társadalmi okokból vallanak a marxizmustól eltérő nézeteket.

A marxista filozófia teremtette meg a filozófusok másik típusát. A marxista filozófusokra nemcsak a gyakorlattal való szoros kapcsolat és az önállóság jellemző, hanem a végtelenül szűkre silányított szakmai „specializálódás” túlhaladása, a teljességre, a sokoldalúságra való törekvés is. Ennek az új filozófus típusnak példaképei a marxi—lenini elmélet klasszikusai. A sokoldalúság, az átfogó koncepció birtoklása és annak alapján való tevékenység a marxista filozófus jellemző tulajdonságaihoz tartoznak. A filozófia szintetizáló tudomány. Nem lehet azonban a valóság jelenségeit mélyrehatóan és tudományosan általánosítani akkor, ha a filozófus érdeklődési köre megragad valamely egészen szűk, egyedi szakproblémánál. Azoknak, akik a marxista filozófia művelői akarnak lenni, átfogó világnézet alapján kell állniuk és ennek segítségével kell vizsgálniuk, megoldaniuk filozófiai kutatásaik sajátos problémáit. A filozófia hatalmas elsajátítandó tudáshalmazát persze lehetetlen egyszerre megragadni. Elkerülhetetlen, hogy először is egy meghatározott, sajátos feltételektől függő ismeretsoport mélyebb elsajátításának lássanak neki. Sajátos feltételektől függ aztán, hogy mi ez a kezdet: a filozófiatörténet, a történelmi materializmus, avagy a filozófiatudomány más ága. A hiba az, ha a filozófiatudomány egyes ágainak elsajátítása után nem mennek tovább, ha a fejlődés megáll egy bizonyos fokon, ha az érdeklődés leszűkül csak egy bizonyos, végtelenül szűk problémakörre. Ennek eredménye csak a filozófia egy kis részecskéjének egyoldalúan képzett művelője lehet. Ez az egyoldalúság viszont teljesen idegen a marxista filozófia szellemétől és gyakorlatától.

Természetesen, a filozófia minden ágának egyformán mély ismerete nem adatik meg mindenkinek. De itt is érvényes Lenin tétele: a sokoldalúság követelménye az, ami megóv a tévedésektől. Nem ismerheti jól a marxi filozófiát az, aki csak a dialektikus vagy csak a történelmi materializmus tudója. Ugyanúgy nem lehet ezek jó művelője az sem, aki nem ismeri a marxi filozófia előzményeit, aki nem tudja milyen gondolatokhoz kapcsolódik, milyen problémafelvetésekre válaszol, milyen megoldásokat halad túl világnézetünk. Másrészt nem lehet a filozófiatörténet jó művelője az, aki nem sajátította el mélyrehatóan a dialektikus és történelmi materializmust. Marx mondotta egy helyen, hogy az ember anatómiájában választ kaphatunk a majom anatómiájára. Vagyis egy fejlettebb fokról vizsgálódva megvilágosodhatnak előttünk a fejletlenebb szakasz kérdései is. Marx e módszert alkalmazva a kapitalizmus törvényszerűségeinek vizsgálatánál, egyben feltárta a társadalom általános törvényszerűségeit is. A filozófiai gondolkodás legmagasabb fokának — a marxi—lenini filozófiának — ismerete feltétele annak, hogy a filozófiatörténet problémáinak mélyére hatoljunk, azokat alaposan megértsük. Nem véletlen, hogy a modern időkben éppen a marxizmus—leninizmus klasszikusai voltak azok, akik a filozófia történetét tudománnyá tették.

Nem szabad azonban a sokoldalúság, a teljesség követelményét csak a filozófiai szakma sokoldalú ismeretére korlátozni (habár már ennek elérése is igen tetemes erőfeszítést kíván). A filozófus szakmáját akkor ismeri mélyen és igazán jól, ha nemcsak a diszciplínájának ügyei érdeklik, hanem követi a gyakorlati élet, a hazai és nemzetközi politika eredményeit, a tudomány eredményeit. A Marx-előtti és különösen a marxi filozófia története szemléltetően bizonyítja, hogy az igazi filozófusok mindenkor benne éltek korunk áramában, állástfoglaltak koruk égető kérdéseiben. Csak így jutottak hozzá a filozófiai általánosítás anyagához. Ez a kapcsolat tette számukra lehetővé, hogy valóban teljes, a problémák átfogó vizsgálata alapján alkotott világképhez jussanak.

Az egyoldalúság leküzdése természetesen nemcsak a felhalmozott és napról napra növekvő ismeretanyag sokoldalú elsajátítását jelenti, hanem azt is, hogy az igazi marxista filozófus állást tud foglalni és állást is foglal a különböző általános világnézeti kérdésekben. A marxista filozófus kötelessége az is, hogy kövesse a materializmus szolid hagyományait és küzdjön a vallás ellen. Hasonlóképpen csak az lehet igazi marxista filozófus, aki a párt politikájának elvi vonatkozású kérdéseiben, például a nacionalizmus és ehhez hasonló kérdésekben is színvonalasan állást tud foglalni.

Az átfogó világnézet, a filozófiai általánosítás alapjául szolgáló sokoldalú ismeretanyag megszerzésének és az általános világnézeti kérdésekben való állásfoglalás követelménye ugyanakkor egyáltalán nem jelenti azt, hogy a marxista filozófusnak „mindenhez értő és semmit nem tudó” „polihisztornak” kell lennie. Lehetetlen egy embernek átfogni mindent és helyesen állástfoglalni minden egyes kérdésben. A széleskörű megalapozottság mellett elkerülhetetlenül szükséges bizonyos területek átlagosnál jobb ismerete, a valamely problémakör speciális, részletekbemenő tudása, művelése, vagyis a specializálódás. A filozófiai munka elkerülhetetlenül sokoldalú tudásbeli alapja feltétele annak egyrészt, hogy a filozófus ne süppedjen bele egy szűk részletproblémába, hanem lássa az egésszel való összefüggését, másrészt, hogy átfogó világnézet birtokában alaposabban oldhassa meg a részletkérdéseket. De a specializálódás a problémák kidolgozásában elkerülhetetlen ahhoz, hogy a filozófiai prob-

lémák megoldása ne váljon általánosságok semmitmondó halmazává, és hogy az ténylegesen értékes eredményt adjon, a tudományt gyarapító hozzájárulást jelentsen.

Rudas elvtárs hivatását és képzettségét tekintve politikus, filozófus és filológus volt. Rudas László különböző írásai a dialektikus és történelmi materializmus, a filozófiatörténet, a valláskritika köréből tanúsítják, hogy otthonos volt a filozófiatudomány majdnem minden ágában. De Rudas nem maradt meg csupán ezeknél az ágaknál. Akik ismerték őt, azokat mindenkor magával ragadta szellemi frissége hallatlan sokrétű érdeklődési köre. Rudas kiváló politikai gazdaságtani tanulmányokat írt, hozzáértéssel foglalkozott történelmi és jogi kérdésekkel, politikai publicisztikával.

Rudas elvtársat új, szocialista életünk szinte minden kérdése szenvedélyesen érdekelte. Tudni akarta és ismerte is, hogyan halad a pártmunka, milyen tapasztalatok és eredmények vannak a párt politikájának végrehajtásában. Állandóan informálódott az ifjúság és ezen belül elsősorban az egyetemi hallgatók életkörülményei, problémái felől. Nem volt jelentősebb politikai vagy tudományos megnyilvánulás, amely ne vonta volna magára figyelmét. Rudas a hazai és nemzetközi élet minden fontosabb jelenségére élénken reagált, ha szükséges volt írásban vagy szóban határozottan foglalt állást a különböző, elsősorban általános világnézeti jellegű kérdésekben. Ugyanakkor Rudas elsősorban a dialektikus és történelmi materializmus, a természettudomány filozófiai kérdéseinek kiváló szakspecialistája is volt, akinek munkái hozzájárultak a kérdések marxista megoldásának kimunkálásához. A világnézeti alap szakadatlan szélesítése és ugyanakkor bizonyos speciális problémákra való összpontosítás, azok mélyreható művelése biztosította Rudas számára, hogy valóban jelentős és maradandó értékű alkotásokkal gyarapítsa a marxista filozófiatudományt.

IV.

Rudas elvtárs munkássága nagy hatással volt az ideológiai frontra. Művei maradandó értékűek és ma is sikeresen segíthetik az előttünk álló elméleti feladatok megoldását. Ezért nagy erőfeszítéseket kell tennünk, hogy Rudas László eszmei hagyatékát még jobban feltárjuk és ismert munkáit jobban felhasználjuk.

Rudas László művének felhasználásával kapcsolatban olykor a Rudas elméleti tevékenységében előforduló hibákra szoktak hivatkozni. Tényleg, Rudas elvtárs műveiben helyel-közzel hibás kitételekkel is találkozhatunk. Így műveinek egyes részeiben találhatóak esetenként nem eléggé bizonyított értékelések. Fel lehet róni Rudas elvtárs hibájául azt is, hogy egyes problémák tárgyalása során bizonyos kérdéseket nem vagy pedig nem elég sokoldalúan értékelt. Így pl. utolsó műveiben nem mindig tudott kitérni a természettudomány legújabb vívmányaival kapcsolatos problémákra. Vagy Lukács György 1949-évi bírálata során Rudas nem foglalkozott annak egyes revizionista filozófiai nézeteivel (melyeket 1924—1925-ben megjelent munkájában kimerítően bírált). Így 1949-es bírálata nem volt elég sokoldalú. Mindezek a tényleges hibák nem változtathatják Rudas László általános értékelését: Rudas elvtárs életművében a pozitív vonások, az eredmények dominálnak. Hagyatéka ma is élő, tanulmányozandó, felhasználandó értéket jelent.

Кевés valóban jelentős marxista gondolkodóval dicsekedhet filozófiai életünk. Rudas László, a marxista irányvonal kimagasló képviselője méltó büszkesége lehet ideológiai életünknek. Rudas László életművének feltárása és megbecsülése nagy forradalmárnak és kommunista tudósnak állít emlékművet, olyan embernek, akinek élete követendő példaképpül szolgálhat a mai magyar filozófus nemzedék számára.

ЛАСЛО РУДАШ

(1885—1950)

Артур Киш

Статья посвящена Ласло Рудашу, одному из выдающихся представителей венгерской марксистской философии. После объяснения тесной связи марксистской философии и коммунистической партии, статья доказывает, что деятельность Ласло Рудаша полностью совпадала с деятельностью партии. Об этом свидетельствует все его творчество. Рудаш был отличным пропагандистом и ученым марксизма—ленинизма, который в своих работах творчески развивал и распространял марксистскую философию. Замечательные его заслуги в деле философского обобщения новых достижений естественных наук и в объяснении их мировоззренческих проблем. Рудаш всегда решительно выступал против всякого отклонения от марксизма—ленинизма, против всякого искажения нашей теории. Во всех случаях его главные удары были направлены против тех течений, которые на данном этапе исторического развития являлись главной опасностью для коммунистического движения. Однако в то же время его критика неправильных и вредных взглядов не означала поверхностного похода против них: Критический метод Рудаша следовал примеру классиков марксизма—ленинизма.

Статья опровергает ревизионистскую клевету о том, будто бы связь марксистской философии с марксистским рабочим движением приводит к исчезновению относительной самостоятельности философской науки или влечет за собой поверхностный анализ вопросов, объединение философской тематики и стиля научных работ. После объяснения взаимоотношения марксистской философии и партии автор на примера Ласло Рудаш показывает, что одной из характерных черт марксистской философии является именно творческое разрешение теоретических проблем и своеобразное, оригинальное изложение марксистско-ленинских идей.

В воспоминании излагается взаимоотношение задач освоения многостороннего научного знания, с одной сторон, и специализации философских работников с другой. Статья показывает, что Ласло Рудаш был не только многосторонним учёным и политиком, но и отличным специалистом марксистской философии, который значительными и ценными трудами обогатил нашу науку. Поэтому его теоретическое наследие и ныне может служить разрешению актуальных проблем современной венгерской идеологической жизни и его деятельность может быть примером для нашего философского поколения.

LÁSZLÓ RUDAS (1885—1950)

Artur Kiss

The article pays tribute to László Rudas, the outstanding representative of Hungarian marxist philosophy. Describing the close contact between marxist philosophy, the Communist Party and the revolutionary change of reality, the article points to the fact that László Rudas' activity had completely coincided with the Party's activity. His whole work gives evidence about this. He was an outstanding propagandist of Marxist—leninist theory, who, in his works, explained and developed the Marxist—leninist principles and ideas. He achieved significant merits in the philosophical generalization and also in answering to ideological questions, of the recent achievements of

natural sciences. László Rudas fought hard against any deviation from Marxism—leninism and against any distortion of that theory. He always struck the greatest blow on those trends which in the given period meant the greatest danger for the communist movement. At the same time the criticism of the faulty and harmful conceptions did not mean that he had carried on just a superficial attack against them: his method of criticism follows the example of the Marxist—leninist classics.

It is a revisionist slander, that the contact with the marxist working class movement means the loss of the relative independence of philosophical sciences, or in other words the solutions of the different issues as well as of philosophical themes would flatten and that its style would become dull. After having explained the close relations between Marxist philosophy and the Party, the article shows, through the example of László Rudas' own work that Marxist philosophy and those who deal with it, are characterized by the constructive solutions of the problems, by answering questions — sometimes to "delicate" ones, — which are in the foreground of the class struggle, and by the characteristic way of explaining the Marxist—leninist principles.

The article deals with the relation which stands acquiring a many sided material of knowledges as basis for philosophical generalizations on one hand and specialization on the other. The article shows that László Rudas was not only a scholar and politician with a very wide horizon, but an outstanding specialist of Marxist philosophy, as well, whose significant and lasting works helped to develop Marxist philosophy. As a consequence of these his heritage even today help solving the topical ideological problems and his life is an example for the present generation of philosophers.

